

catius. Ahora, ens dotarem dels instruments teòrics que ens han de permetre analitzar convenientment la realitat escolar d'aquesta etapa educativa.

Aquesta percepció global i completa dels resultats de l'etapa facilitarà l'obtenció de coneixement que servirà per elaborar de manera més intel·ligent i documentada les polítiques educatives del Departament d'Educació, per disposar d'un banc de dades que serveixi de referència als centres per a les seves avaluacions internes i per començar a generar informació que permeti establir tendències de manera cíclica.

Els resultats de l'avaluació de 2006 permetran prendre decisions de política educativa i retre comptes a la societat del funcionament de l'educació.

I és que, en definitiva, l'avaluació del sistema educatiu s'enriqueix quan es complementen diferents estudis i s'integren informacions diverses, ja que es guanya en perspectiva i en treball d'escales.

Amb l'avaluació exhaustiva de l'educació secundària de 2006 establim les bases per a l'elaboració d'un futur diagnòstic general del sistema educatiu que ha de permetre tant prendre decisions de política educativa cada vegada més ajustades com retre comptes a la societat del funcionament de l'educació. Sabem que el fet d'avaluar no resol per si mateix els problemes existents al sistema educatiu, als centres o a les aules. Però sabem, també, que si més no ajuda a plantejar-los correctament. Esperem que l'avaluació de l'educació secundària 2006 hi contribueixi.

EL PLA D'AVALUACIÓ DEL DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

Elvira Borrell i Closa. *Inspectora d'Educació*

La creixent complexitat de la funció social de l'escola, l'augment de l'exigència de qualitat de la demanda escolar, les noves necessitats del món laboral i la necessitat de canvis a l'escola porten tots els sectors de la comunitat educativa a interessar-se per la qualitat de l'educació.

Un dels instruments més potents per avançar en la construcció compartida de la qualitat educativa és l'avaluació. L'avaluació és un puntal sobre el qual es fonamenta la millora del sistema educatiu, ja que, si no es disposa d'informació objectivada del seu funcionament i dels seus resultats, difícilment es poden prendre decisions fonamentades que ajudin a reforçar allò que és positiu, perfeccionar el que s'està fent i superar les dificultats i els problemes detectats. L'avaluació és, doncs, un dels elements que té més força per incrementar la qualitat.

L'avaluació desenvolupada durant els últims anys a Catalunya ha anat evolucionant de manera tal, que els centres educatius i l'Administració educativa han generat unes pràctiques, unes maneres de fer i unes habilitats avaluatives al mateix temps que han originat algunes disfuncions que han estat el punt de partida per a l'elaboració del *Projecte de Pla d'Avaluació* que el Departament d'Educació va publicar l'abril de 2005.

Un dels instruments més potents per avançar en la construcció compartida de la qualitat educativa és l'avaluació.

El *Pla d'Avaluació* conté les intencionalitats i les línies d'acció del Departament d'Educació a mitjà termini i determina, a grans trets, el tipus d'accions avaluatives, els òrgans que hi participen, els àmbits que ha d'abastar l'avaluació i les bases per generar successius plans plurianuals d'avaluació. També vincula l'avaluació als plans de millora.

El *Pla d'Avaluació* és un document exhaustiu, fonamentat i complet que emfatitza la necessitat de coordinar els diferents òrgans, millorar la gestió de la informació i incrementar la utilitat de l'avaluació. Considero un tret distintiu del Pla la importància que atorga a la gestió de l'avaluació (els àmbits, les metodologies, els agents implicats, etc.) en situar en un lloc molt important la manera com s'ha de planificar l'avaluació i en determinar les responsabilitats de cadascú.

El Pla d'Avaluació vincula els resultats de l'avaluació amb els plans de millora dels centres i orienta l'obtenció de recursos extraordinaris per posar-los en pràctica.

L'èmfasi que es dona en el *Pla d'Avaluació* als aspectes de gestió probablement és causa que en els inicis era necessari vèncer algunes reticències i inseguretats i, per tant, calia dedicar temps i esforç a les metodologies. En el moment actual, en què l'avaluació està estretament vinculada a la qualitat educativa, considero que "allò que s'avalua" i "per a què s'avalua" és molt important. Estic convençuda que hi ha aspectes del sistema educatiu que són molt destacats al costat d'altres que tenen menys transcendència. Altrament, el que és fonamental per a alguns pot ser irrellevant per a altres, i viceversa. Això és una qüestió de valors que no pot ni deure resoldre només l'avaluació. És imprescindible la formulació clara i explícita del "què" (a quina qualitat ens referim) i del "per a què" (quina és la finalitat en cada cas). Si no és així, les pràctiques avaluatives estaran mancades de referents i perdran bona part del seu valor.

L'avaluació del sistema educatiu que planteja el *Pla d'Avaluació* inclou tres tipologies d'accions avaluatives: un sistema d'indicadors per facilitar la recopilació d'informació i la comparació entre sistemes, estudis qualitius i recerques avaluatives.

Valoro com una decisió molt pertinent en l'avaluació del sistema educatiu complementar el sistema d'indicadors amb altres fonts d'informació i de diagnòstic. El ressò social que ha tingut la difusió a l'opinió pública dels últims resultats dels estudis comparatius internacionals pot, si no es complementen i s'expliquen amb altres estudis avaluatius rigorosos, mostrar una informació esbiaixada de la realitat que generi en els professionals de l'educació i en l'opinió pública en general valoracions poc ajustades a la realitat. Això no treu que s'hagin de buscar i explicar les causes reals que generen aquests resultats i fer propostes de millora –tant des de l'Administració educativa com des dels centres– que busquin modificar-ne les causes.

Un altre aspecte destacable del *Pla d'Avaluació* que significa un avenç important respecte de les últimes pràctiques avaluatives és que vincula els resultats de les accions avaluatives dutes a terme amb els plans de millora dels centres i que regula la possibilitat d'accedir a recursos humans, materials i formatius extraordinaris per posar-los en pràctica.

La feble relació explícita entre els resultats de l'avaluació i la presa de decisions per a la millora és un altre aspecte que s'ha identificat com a punt feble de les accions ava-

luatives desenvolupades fins al moment actual. És ben cert que algunes pràctiques avaluatives de centres ho han resolt bé, però entre algunes pràctiques concretes i el model general hi ha una gran diferència. A escala general, les propostes de millora –més genèriques o més concretes– recollides en els informes avaluatius no s'han transformat en objectius de la planificació general del centre, sinó que s'ha deixat a la iniciativa i bona voluntat dels directius establir els mecanismes per transformar les propostes en millores reals.

A l'últim, considero remarcable del *Pla d'avaluació* la necessitat que planteja de millorar les formes de difusió als implicats i a la societat en general. La difusió ha de ser motiu d'anàlisi i de reflexió. Les accions avaluatives són altament complexes i en una primera etapa és més difícil saber quines són més necessàries i substancials i quines més trivials i prescindibles. Entenc que un dels aspectes més potents per aconseguir la implicació de tots els afectats en l'avaluació és la participació. La implementació de qualsevol pla d'avaluació té el seu primer estadi en la difusió temporal del contingut, tal com ja s'ha previst. A més, cal considerar un seguit de factors per mantenir viva i vigent la proposta en el conjunt dels agents implicats, ja que el sistema educatiu –per la seva naturalesa– resulta feblement articulat.

Les pràctiques avaluatives han de tenir presents els aspectes ètics i socials de l'avaluació, perquè avaluar és molt més que valorar.

Els successius plans d'avaluació plurianuals haurien de considerar maneres diverses de fer arribar la informació, formació i motivació als agents directament implicats. Caldria seleccionar els mecanismes més adients per fer-ho arribar de la manera més directa possible i vincular-ho sempre a la tasca que ja es duu a terme. Plantejar l'avaluació com una feina integrada en els projectes i plans dels professionals, tenir accés a bons models del que s'ha de fer i com s'ha de fer dona seguretat i fa desitjable l'avaluació.

El *Pla d'Avaluació* hauria d'esdevenir un pas endavant. L'avaluació com a constatació del que està passant en l'àmbit del sistema o del centre educatiu, com a experiència de diàleg entre els seus actors i com a proveïdora d'informació de retorn, només pot comportar per als professionals reflexius un pas endavant per identificar situacions, compartir valoracions i facilitar la presa de decisions.¹ Igualment, l'avaluació hauria de poder integrar les aspiracions dels usuaris, les expectatives dels professionals i l'interès general. Segons Stufflebeam,² "les escoles han de realitzar avaluacions sòlides amb la finalitat de fomentar l'excel·lència i l'equitat entre els alumnes, involucrar de manera col·laborativa el personal i enfortir i guanyar la confiança del públic".

L'aplicació del *Pla d'Avaluació* hauria de servir per activar la capacitat de desenvolupament dels docents dels centres educatius. És molt important trobar estratègies facilitadores per fer efectius els propòsits centrats en els objectius del pla quadriennal d'avaluació. És evident que l'avaluació persegueix la millora de les pràctiques avaluatives, però també és cert que la millora està condicionada per les capacitats que tenen els centres per generar canvis. L'avaluació de centres, encara més si la seva finalitat explícita és la millora, generarà unes propostes, la utilitat de les quals resideix en el compromís d'implementació dels agents, i això no s'aconsegueix únicament amb propostes rigoroses –que per descomptat han de ser-ho–, sinó perquè el treball afegit que pot significar portar a terme un procés avaluatiu es vegi compensat pel fet que –des de la perspectiva dels qui hi participen– es valori útil.

El *Pla d'Avaluació* exposa que el professorat té una percepció desigual de la utilitat de les avaluacions dutes a terme fins ara. Aquesta afirmació ens porta a considerar que les pràctiques avaluatives han de tenir molt presents els aspectes ètics i socials de l'avaluació. Avaluar és quelcom més que valorar; tal com expressa Rul:³ “la valoració és un judici subjectiu, i l'avaluació és un judici fonamentat en dades i informació objectivada”. L'avaluació no es pot plantejar només a nivell instrumental, ja que en l'avaluació ens arribem a qüestionar valors, idees, plantejaments. Tan important com dissenyar la tècnica és treballar les actituds.

Les qüestions socials i ètiques de l'avaluació són molt més complexes que les tècniques –basades sobretot en la utilitat i el rigor– perquè requereixen una cultura que no s'improvisa. De la manera com s'afronten aquestes qüestions en deriven resultats més o menys positius del procés. Les avaluacions, a més de ser eficaces, han de ser justes. Una avaluació justa és aquella que és factible i legítima; factible perquè és realista, prudent i senzilla i, en la mesura del possible, integrada en les rutines habituals. S'ha de dissenyar per a l'ambient real en el qual s'ha d'aplicar i ha de comptar amb el material i el temps precisos per aconseguir els seus propòsits, sense consumir més recursos que els necessaris. Legítima perquè s'ha de fer amb la deguda consideració cap al benestar de les persones implicades en el procés avaluador.

L'avaluació és un instrument potent per incidir en la millora dels processos i dels resultats de l'acció educativa, és una eina al servei dels professionals que pot ajudar a avançar, i de fet, volem destacar que hauria de ser útil per als professionals de l'educació, ja que els centres, la Inspecció, el Departament d'Educació no existeixen, sinó que existeixen els professionals que, en el terreny de la vivència d'uns valors, han de fer seva l'avaluació d'una manera personal i concreta i l'han de posar en pràctica col·lectivament.

Notes

¹ Elvira Borrell i Xavier Chavarria. *Evaluación de centros educativos. Aspectos nucleares*. Barcelona: UOC, 2003.

² D. L. Stufflebeam. *Congreso Internacional sobre dirección participativa y evaluación de centros*. Bilbao: Mensajero, 1995.

³ Jesús Rul, “L'avaluació comunicativa, factor de creixement professional, organitzatiu i curricular”. *Perspectiva escolar*, núm. 183, 1994.